КОВБАСЮК Віталій

Старший викладач - інструктор циклової комісій вогневої підготовки, Навчальний центр імені Василя Вишиваного Національної гвардії України, м. Золочів

ТАКТИЧНІ ПЕРЕВАГИ ТА ВПЛИВ ПТРК «ДЖАВЕЛІН» НА ХІД БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

Досвід сучасних воєн, зокрема бойових дій на Донеччині й Луганщині та повномасштабної агресії РФ, підтверджує: форми і методи ведення війни швидко змінюються. Це вимагає постійного вдосконалення наявних підходів і пошуку нових способів виконання бойових завдань.

Використання Збройним Силам України різноманітного озброєння, в тому числі ПТРК «Джавеліни» від країн-партнерів, стали одним із ключових чинників, що посилили обороноздатність України під час повномасштабної агресії Росії, яка і продовжується по сьогоднішній день. Українські військові з перших днів вторгнення продемонстрували високу ефективність у застосуванні сучасних протитанкових систем, що значно вплинуло на хід бойових дій.

На початковому етапі війни саме американські переносні протитанкові комплекси відіграли значну роль у захисті українських міст. Завдяки їх використанню було знищено велику кількість російської бронетехніки. Сьогодні ПТРК «Джавеліни» й надалі залишаються важливим елементом оборони, який активно застосовують під час різних військових операцій.

Ці системи регулярно входять до пакетів військової допомоги, які погоджуються при зустрічах країн партнерів. Україна отримує як сучасні пускові установки «Джавелін», так і простіші та практичніші одноразові ручні протитанкові гранатомети AT4.

При цьому вартість боєприпасів до цих засобів істотно різниться: один постріл із «Джавелін» значно дорожчий, ніж з постріл з гранатомета AT4, що підкреслює різницю в технологічності та призначенності цих систем.

У сфері переносних протитанкових систем «Джавелін» є представником нового покоління зброї, що прийшло на зміну раннім зразкам, зокрема й відомій американській установці «Базука», яку активно застосовували під час Другої світової війни. Саме «Базука» свого часу вперше показала, наскільки ефективною може бути легка переносна зброя проти бронетехніки: легкі танки не витримували її ударів і не могли гарантувати екіпажу надійного захисту.

Сучасні протитанкові комплекси значно потужніші. «Джавелін», один із найтехнологічніших зразків у своєму класі, обладнаний інфрачервоною системою наведення, що дозволяє наводити ракету на рухому ціль на відстані до 2,5 км. Його принцип роботи «вистрілив і забув», дає бійцю можливість одразу після здійснення пострілу покинути позицію або знайти укриття. Ракета з бойовою частиною вагою 8,4 кг заходить на ціль під кутом зверху, пробиваючи навіть особливо міцну броню противника. Вартість одного пострілу становить близько 200 тисяч доларів. Виробники пояснюють такі витрати складністю електронних компонентів, тоді як критики вважають конструкцію надмірно дорогою.

Окремо слід врахувати, що значну частину витрат на сучасні протитанкові комплекси становить не лише ціна ракети, а й підготовка особового складу. Навчання операторів «Джавелінів» є дороговартісним процесом, адже передбачає використання високотехнологічних тренажерів, відпрацювання різних тактичних сценаріїв, а також глибоку теоретичну та практичну підготовку. Для ефективного застосування комплексу армії змушені інвестувати ресурси у навчання інструкторів і створення навчальних центрів, що суттєво підвищує загальну вартість експлуатації цієї зброї [1].

Попри очевидні переваги «Джавелінів» у точності та дальності ураження, значну роль у бойових діях відіграють і дешевші протитанкові системи, здатні забезпечити необхідний ефект за значно меншу вартість. Одним із таких зразків є британська легка протитанкова зброя нового покоління NLAW, ціна пострілу

якої становить близько 33 тисяч доларів. Ця система обладнана оптичним прицілом, нічним баченням і здатна ефективно вражати рухомі цілі. Вона легша, компактніша, зручніша в перенесенні та дає змогу стріляти з укриттів, що підвищує живучість підрозділів у міських боях. Однак NLAW поступається «Джавеліну» за дальністю — її ефективна дистанція не перевищує одного кілометра, а ракета не керується після запуску. Попри це, українські підрозділи продовжують успішно застосовувати NLAW, знищуючи російські танки, у тому числі сучасні моделі, що прибували на фронт з початку вторгнення [2].

Ще простішими, але все ж важливими інструментами на полі бою залишаються недорогі протитанкові засоби. Шведський гранатомет AT4 вартістю приблизно 2000 доларів за пуск має дальність близько 300 метрів та обмежені можливості проти сучасних танків, однак він ефективний проти більш легкої бронетехніки — БТР, БМП, САУ [3]. Радянський РПГ-7, що коштує кілька сотень доларів, зберігає свою актуальність завдяки простоті використання та доступності. Усі ці системи дають змогу українським підрозділам економно витрачати ресурси й застосовувати дорогі засоби лише там, де вони справді потрібні [4].

Зі зростанням інтенсивності бойових дій та переходом ЗСУ до активних операцій зі звільнення територій стратегічною проблемою стає забезпечення безперервних постачань високотехнологічної зброї. Як зазначає *The Economist*, до середини літа 2022 року США передали Україні близько 8 500 комплексів «Джавелін». Хоча точних даних про американські запаси не оприлюднюють, аналітики оцінюють їх приблизно у 34 тис. одиниць. Через складність виробництва та жорстку конкуренцію за ресурси швидко відновити такі обсяги неможливо. До того ж інші країни — зокрема європейські держави та Ізраїль, який перебуває у стані напруги на Близькому Сході, — також мають потребу в сучасній протитанковій зброї й намагаються поповнити власні склади.

У таких умовах стає очевидним, що забезпечити всі потреби України виключно високовартісними ПТРК важко. Тому саме простіші системи на кшталт AT4 та NLAW можуть узяти на себе частину навантаження, дозволивши раціонально розподіляти дорогі боєприпаси для найскладніших бойових завдань.

Водночас у загальному контексті війни роль протитанкових комплексів еволюціонує. На перший план дедалі частіше виходять інші види зброї — реактивні системи HIMARS, артилерійські установки M777, далекобійні ракети ATACMS та інші засоби, здатні знищувати центри управління, логістику й укріплені позиції противника на великій відстані. Проте «Джавеліни» продовжують залишатися одним зі значущих інструментів у протидії російській бронетехніці, особливо у ближніх боях та в умовах складного рельєфу [5].

Сьогодні ці комплекси є не просто зразком сучасної зброї — вони стали символом стійкості українських військових, які зупинили наступ російських сил на Київ та інші стратегічні напрямки. Американські ПТРК довели свою ефективність і вже фактично стали одним із інструментів майбутньої перемоги України у боротьбі проти російської агресії.

Список використаних джерел:

1. Порядок застосування підрозділів протитанкових ракетних комплексів «JAVELIN FGM-148». Київ: Центр учбової літератури, 2022. 28 с.

2. Інструкція по застосуванню протитанкового ракетного комплексу «NLAW»: затверджена наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України. 2022. 10 с. URL: https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/anti-tank/[weapon]_instrukcziya_do_granatometu_NLAW.pdf

3. Інструкція по застосуванню гранатомету «АТ-4 (АТ-4 CS)». Одеса: Управління підготовки управління оперативного командування «Південь», 2022. 10 с. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/AT4-CS-Інструкція.pdf

4. Керівництво зі стрілецької справи до ручного протитанкового гранатомету РПГ 7В (РПГ-7Д). Київ: Центр учбової літератури, 2022. 180 с.

5. Бойовий статут Сухопутних військ «Артилерія збройних сил України Частина ІІ» (дивізіон, батарея, взвод, гармата): наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 14.04.2021 № 273.